

กุนตำรา
ศึกษาศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ 4

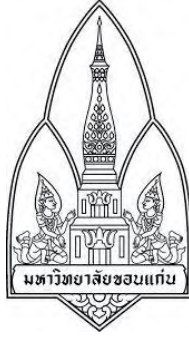
ศาสตร์ และ ศิลป์

การจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21

รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ศาสตร์และศิลป์ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อัจฉินทร์
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ได้รับทุนโครงการตำราศึกษาศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560
ลำดับที่ 1

จัดพิมพ์โดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ISBN 978-616-438-475-0

ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อัจฉินทร์

ทุนโครงการตำราศึกษาศาสตร์ (ลำดับที่ 1)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประจำปีงบประมาณ พุทธศักราช 2560

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging In Publication Data

สิทธิพล อัจฉินทร์.

ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.-- พิมพ์ครั้งที่ 4.-- ขอนแก่น :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2564. 236 หน้า

1. การเรียนรู้ 2. การเรียนรู้ -- การจัดการ 3. การสอน. I. ชื่อเรื่อง.

371.102

ISBN 978-616-438-475-0

พิมพ์ครั้งที่ 1	เมษายน 2562	จำนวน 500 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 2	พฤศจิกายน 2562	จำนวน 500 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 3	มิถุนายน 2563	จำนวน 500 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 4	สิงหาคม 2564	จำนวน 500 เล่ม

พิมพ์ที่: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จัดพิมพ์โดย: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ราคา 250 บาท

สงวนลิขสิทธิ์

คำนำพิมพ์ครั้งที่ 4

ตำรา “ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาในรายวิชา ED437001 การพัฒนาการเรียนการสอน (Instructional Development) รายวิชา ED437001 การออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) รายวิชา ED487013 หลักสูตรและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Curriculum and Learning Experiences) และระดับปริญญาตรีในรายวิชา 241307 กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning Process)

เนื้อหาสาระของตำราฉบับนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และตัวอย่างผลงานวิจัยที่ใช้นวัตกรรมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ผู้เขียนได้อ้างอิงหนังสือ ตำรา วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งผลงานวิจัย ตามที่ระบุไว้ในเอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม

ขอขอบคุณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำตำราตามโครงการตำราศึกษาศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ทำให้การจัดทำตำราฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ทำให้ตำราฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ตำราฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา รวมทั้งครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้า และเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพครูและวงการศึกษา ต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร. สิทธิพล อาจอินทร์
สิงหาคม 2564

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	1
1.1 ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	2
1.2 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	9
1.3 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	11
1.4 หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	14
1.5 ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	22
1.6 บทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	30
บทสรุป	34
คำถามท้ายบท	35
เอกสารอ้างอิง.....	36
บทที่ 2 การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	41
2.1 ที่มาและความสำคัญของทักษะในศตวรรษที่ 21	42
2.2 กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	48
2.3 โครงสร้างของการออกแบบเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	63
2.4 คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21	67
2.5 การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	71
2.6 การประเมินและกรอบการประเมินในศตวรรษที่ 21	77
บทสรุป	82
คำถามท้ายบท	83
เอกสารอ้างอิง.....	84

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	87
3.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โมเดลชิปปา (CIPPA Model)	90
3.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Cycle Learning Model)	92
3.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT Cycle Learning Model)	96
3.4 รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectic Learning Model)	101
3.5 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยนำเสนอโน้ตล่องหน้า (Advance Organizer Model)	102
3.6 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning Model)	104
3.7 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning Model)	105
3.8 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning Model)	106
3.9 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning Model)	108
3.10 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS (SSCS learning Model)	111
3.11 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Learning Management Emphasizing Critical Thinking Model)	112
3.12 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ (Learning Management Emphasizing Analytical Thinking Model)	114
3.13 รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น (5 STEPs Learning Model)	115

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.14 การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด (Opened Approach)	117
3.15 การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM Education)	118
บทสรุป	119
คำถามท้ายบท	122
เอกสารอ้างอิง.....	123
บทที่ 4 ผลงานวิจัยที่ใช้นวัตกรรมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	125
4.1 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้	126
4.2 ตัวอย่างผลงานวิจัยและตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	127
4.2.1 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โมเดลชิปปา (CIPPA Model)	133
4.2.2 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Cycle Learning Model)	137
4.2.3 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT Cycle Learning Model)	141
4.2.4 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectic Learning Model)	146
4.2.5 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยนำเสนอโมเดลล่วงหน้า (Advance Organizer Model)	150
4.2.6 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning Model)	153
4.2.7 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning Model)	157

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.8 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning Model)	165
4.2.9 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning Model)	169
4.2.10 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS (SSCS Learning Model)	175
4.2.11 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Learning Management Emphasizing Critical Thinking Model)	180
4.2.12 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ (Learning Management Emphasizing Analytical Thinking Model)	185
4.2.13 งานวิจัยที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น (5 STEPs Learning Model)	189
4.2.14 งานวิจัยที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด (Opened Approach)	194
4.2.15 งานวิจัยที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM Education)	198
บทสรุป	204
คำถามท้ายบท	205
เอกสารอ้างอิง.....	206
บรรณานุกรม	209
ดัชนี	219
ประวัติผู้เขียน	223

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียน และตัวบ่งชี้การสอนของผู้สอน ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	29
ตารางที่ 2	สรุปสาระสำคัญในกรอบความคิดสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	66
ตารางที่ 3	นัยเชิงปฏิบัติของการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21	80
ตารางที่ 4	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้และบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ วิจัยเป็นฐาน	110
ตารางที่ 5	กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น (5 STEPs) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด	116
ตารางที่ 6	ตัวอย่างผลงานวิจัยที่ใช้วัตรกรรมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.....	129

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1	ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ .....
ภาพที่ 2	หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวคิดของกึ่งฟ้า สินธุวงศ์...
ภาพที่ 3	หลักการของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....
ภาพที่ 4	การใช้กระบวนการสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ .....
ภาพที่ 5	บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....
ภาพที่ 6	บทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....
ภาพที่ 7	กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของเครือข่ายองค์กร ความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 .....
ภาพที่ 8	โครงสร้างของการออกแบบเพื่อการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 .....
ภาพที่ 9	คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21.....
ภาพที่ 10	กรอบการประเมินแบบใหม่สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 .....
ภาพที่ 11	การเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT .....
ภาพที่ 12	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT .....
ภาพที่ 13	แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน .....
ภาพที่ 14	ระดับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน .....
ภาพที่ 15	วัฏจักรการแก้ปัญหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS .....
ภาพที่ 16	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 .....
ภาพที่ 17	ภาพจำลองอะตอมของทองคำที่สร้างขึ้นจากเครื่องมือ atomic force microscope .....

บทที่ 1

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ⇒ ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ⇒ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ⇒ ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ⇒ หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ⇒ ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ⇒ บทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ⇒ บทสรุป
- ⇒ คำถามท้ายบท

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเปลี่ยนบทบาทของครูจาก “ผู้สอน” หรือ “ผู้ถ่ายทอดความรู้” มาเป็น “ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้” ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้เป็นการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ให้เน้นอยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าอยู่ที่ผู้สอน ดังนั้น ผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน เพราะบทบาทในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ใช่รูปแบบการสอนหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แต่เป็นหลักการจัดการเรียนรู้ที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์แต่ละคนต้องตระหนักในหลักการที่ว่า จะทำอย่างไรให้นักเรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับประโยชน์สูงสุด ในบทนี้จะกล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

- 1.1 ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.2 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.3 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.4 หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.5 ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.6 บทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.1 ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.1.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำว่า “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centered)” “เด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Centered)” “นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered)” เป็นคำที่มีความหมายเป็นนัยเดียวกัน ในที่นี้จะใช้คำว่า “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” แทนข้อความดังกล่าว ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

Brandes and Ginnis (1988) ให้ความหมายของคำว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญและมีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถ

เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองจนบรรลุความสำเร็จในการเรียนรู้ได้

Mercy (1994) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับการเรียนการสอนที่ผู้อื่นออกแบบให้เท่านั้น แต่พวกเขาจะต้องเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นในการกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียน และวิธีการที่ความต้องการเหล่านั้นจะสัมฤทธิ์ผลด้วย

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล แวดล้อม การฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานที่สำคัญ การสรุปความรู้ด้วยตนเอง และการได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

สมชาย เทพแสง (2543) กล่าวว่า Child-centered เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษามากกว่า 50 ปี จนคนส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นวิธีการสอนแบบหนึ่ง ซึ่งแท้จริงนั้น Child-centered เป็นปรัชญาการศึกษาหรือแนวความคิดในการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากที่สุด ดังนั้นสภาพการจัดการเรียนรู้จึงมีลักษณะผสมผสานด้วยวิธีการสอนที่หลากหลาย บทบาทของผู้สอนจึงเปลี่ยนจากผู้สอน ผู้อบรม ผู้บอกเล่า มาเป็นผู้ให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ การจัดการเรียนการสอนแบบ Child-centered จะช่วยฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง เป็นไปตามคำกล่าวที่ว่า “Learning by doing” เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและจดจำได้ง่ายขึ้น สามารถแปลความหมายของ Child-centered ตามอักษรได้ดังนี้

C มาจาก Comfort คือ ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสุข สะดวกสบาย ไม่เกิดความเครียด อาจจะมีสื่อวีดิทัศน์ ภาพยนตร์ การ์ตูน มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำเสนอ วิเคราะห์ด้วยตนเอง ตลอดจนใช้เกมและเพลงในการสอนจะช่วยพัฒนาจิตใจและอารมณ์ให้แก่ผู้เรียน

H มาจาก 4H ได้แก่ Head, Hand, Heart, Health การสอนต้องคำนึงถึงสติปัญญา การฝึกฝนด้วยการปฏิบัติ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิตใจ ให้แก่ผู้เรียน โดยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ต้องเน้นเป็นพิเศษ

I มาจาก Imagine ผู้สอนต้องส่งเสริมความคิด จินตนาการให้กับผู้เรียน เช่น การวาดภาพจินตนาการ การเขียนเรียงความ การฟังเพลงแล้ววิเคราะห์เรื่อง หรือการอ่านหนังสือ แล้วตอบคำถามตลอดจนการแต่งคำประพันธ์ เป็นต้น

L มาจาก Logical การใช้เหตุผล ซึ่งวิธีสอนของผู้สอนอาจใช้ได้หลายอย่าง เช่น กระบวนการกลุ่ม การสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นต้น

D มาจาก Democracy ผู้สอนต้องใช้หลักการประชาธิปไตย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการสอน และการสรุปผลที่ได้จากการศึกษา

C มาจาก Creative ความคิดสร้างสรรค์ ผู้สอนต้องเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ความคิดที่แปลกใหม่ การสร้างผลผลิต การทำโครงการและโครงงาน

E มาจาก Emotion ผู้สอนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีอารมณ์ในทางบวก เช่น อารมณ์ดี มีความสุข เพื่อป้องกันความเครียดและไม่พึงยาเสพติด

N มาจาก Natural ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนรู้จักธรรมชาติ และการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสอน เช่น แม่น้ำ ภูเขา ต้นไม้ ใบหญ้า ตลอดจนให้ศึกษาและจดบันทึก การเปลี่ยนแปลงของการเจริญเติบโต ชีวิตความเป็นอยู่ของพืชหรือสัตว์ เป็นต้น

T มาจาก Tourist ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนไปทัศนศึกษาหาประสบการณ์นอกเหนือจากหลักสูตรการศึกษาในห้องเรียน

R มาจาก Relation ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

E มาจาก Ethic คุณธรรม จริยธรรม การแสดงออกในทางที่ดี โดยใช้การแสดงละคร บทบาทสมมุติ ตลอดจนการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียน

ทิศนา ขัมมณี พิมพ์พันธ์์ เดชะคุปต์ และชนาธิป พรกุล (2545) ได้กล่าวว่าหากพิจารณาตามความหมายของ “คำ” หรือ “ข้อความ” แล้ว การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญก็น่าจะหมายถึง การจัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นประการสำคัญ ใครก็ตามที่เป็นคนสำคัญของเรา เราย่อมมีความรักความปรารถนาดีให้แก่เขา จะคิดจะทำอะไร ก็มักจะคิดถึงเขาก่อนคนอื่น และคิดถึงประโยชน์ของเขาที่ควรจะได้รับ ดังนั้นที่มีครูกล่าวว่า “การสอนโดยเน้นครูเป็นศูนย์กลางนั้นมีข้อดีตรงที่ว่า ครูเตรียมการสอนสบาย และสอนสบาย” หากครูคิดที่จะสอนผู้เรียนโดยคำนึงถึงความสะดวกสบายของตัวเองเป็นหลัก การสอนนั้นก็คงไม่ใช่การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน น่าจะเป็นหลักหรือแนวคิดในการสอนมากกว่า ซึ่งการที่จะทำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติได้ครูก็ต้องแสวงหาแนวทางและวิธีการที่ชัดเจนมาให้

กิ่งฟ้า สินธุวงศ์ (2545) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด ด้วยความมุ่งหวังที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ในบริบทที่มีอยู่จริงและเกิดขึ้นตามสภาพจริง และพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ที่จะคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจักษ์ วางแผน และตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จะช่วยทำให้คุณภาพของชีวิตดีขึ้น

University of the Sciences in Philadelphia (2004) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

ทิสนา แคมมณี (2548) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (Active Participation) ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ในกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ โดยมีบทบาทดังกล่าวมากกว่าผู้สอน มีแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) แนวคิดการสร้างความรู้ (Construction of Knowledge)
- 2) แนวคิดการใช้การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Interaction)
- 3) แนวคิดการสร้างความรู้พร้อมในการเรียนรู้ โดยการให้เคลื่อนไหวกายในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ (Physical Participation)
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการต่างๆ (Process Learning)
- 5) แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ความรู้ (Application)

เกสร หนุยจันทิก (2549) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถ ความต้องการและความถนัดของตนเองอย่างเต็มที่

บรรยง ยี่สารพัฒน์ (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และสามารถนำความรู้ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้สอนเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวก

รัชดา สืบผาง (2550) ให้ความหมายของ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากที่สุด โดยการลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริง โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้

สุวัฒน์ ศรีจันทวงศ์ (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำชีวิตจริงและเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยผู้เรียนมีอิสรภาพที่จะได้รับการส่งเสริม ให้มีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์

สังคม และสติปัญญา ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ได้รับการฝึกฝนให้มีศักยภาพ ในการสร้างรูปแบบการคิด และปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้ถูกต้องแม่นยำด้วยความรู้สึกที่ตึงาม อย่างมีวิจารณญาณและสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

อดุลย์ เจียกุลธร (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะกระบวนการและเจตคติ จากประสบการณ์ในการเรียนรู้ จากการจัดการเรียนรู้ของผู้ สอนจนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ และเกิด ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง

เอียน สมิต และอนงค์ วิเศษสุวรรณ (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญมุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยครูมีหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

กิงฟ้า สินธุวงษ์ (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ ใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านการมี ส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการทำกิจกรรมที่ใช้ความคิด ลงมือปฏิบัติและสะท้อนความคิด จนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ภายใต้ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อและส่งเสริม ให้เกิดการสร้างความรู้ ที่พรั่งพร้อมไปด้วยข้อมูลที่มีลักษณะหลากหลายและลุ่มลึก รวมทั้งมี ความหลากหลายในวิธีการเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นด้วย ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง นำไปสู่การให้อำนาจแก่ผู้เรียนและเรียนรู้ตลอดชีวิต

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2551) ได้ให้ความหมายของการจัด การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียน สามารถนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ได้ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และความถนัด เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ใช้หลากหลายวิธีสอน หลากหลาย แหล่งความรู้ สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลายคือ พัฒนาพหุปัญญา รวมทั้งเน้นการใช้วิธีการ วัดผลอย่างหลากหลายวิธี

คงศักดิ์ สังฆมานนท์ (2552) Student-Centered มาจากคำว่า Student – Centered Approach หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนมีส่วนในการพิจารณาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไปจนถึงการวัดและประเมิน

ทิตินา แคมมณี (2557) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ และได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนมีอิสรภาพในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยได้ใช้กระบวนการคิด ปฏิบัติได้จริง มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (Active Participation) ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนมากกว่าผู้สอน

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า นักการศึกษาทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทย ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้อย่างหลากหลาย ในความคิดเห็นของผู้เขียน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นประการสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (Active Participation) ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน ได้ฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้ ฝึกกระบวนการคิด การวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ วางแผน และตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้และวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ บทบาทของผู้สอนจึงเปลี่ยนจากผู้สอน ผู้บอกเล่า ผู้อบรม มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

1.1.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปได้ดังนี้

- 1) ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และมีความคงทนในการเรียนรู้
- 2) ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความต้องการ ความถนัด ความสนใจ ตามศักยภาพของแต่ละคน ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
- 3) ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ได้ฝึกทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกกระบวนการคิด ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย ร่วมมือกันเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้อย่างมีความสุข
- 4) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงในสังคม ทำให้เข้าใจในเนื้อหาวิชามากยิ่งขึ้น และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงในสังคมได้
- 5) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียน และมีความตื่นตัวที่จะทำกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น
- 6) ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด ทำให้มีความคิดที่หลากหลาย กล้าแสดงออก และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความต้องการ ความถนัด ความสนใจ ตามศักยภาพของแต่ละคน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงในสังคม มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ฝึกทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกกระบวนการคิด ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีความคงทนในการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงในสังคมได้

1.2 แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันของผู้เรียน และเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ ประการแรก เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ประการที่ 2 เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน และประการที่ 3 เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อทุกเวลา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็น การจัดการบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ เป็นต้น ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนอย่างรอบด้านและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่าในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง แต่ละเรื่อง ได้เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่

- 1) เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจ เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนหรือไม่

- 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิด ได้รวบรวมความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองหรือไม่ ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี (2557) ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ ดังนี้

- 2.1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดีๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังจะเห็นได้ว่า ถ้าปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนานๆ ในไม่ช้าผู้เรียนก็จะหลับหรือคิดเรื่องอื่นๆ แต่ถ้าให้มีการเคลื่อนไหวทางกายบ้างก็จะทำให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัวและพร้อมที่จะรับและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี ดังนั้น กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน จึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2.2) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญาต้องเป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกที่จะคิด

2.3) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และสภาพแวดล้อมต่างๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

2.4) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเองโดยกิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่นๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย สติปัญญา และสังคม เป็นต้น

ธเนศ ขำเกิด (2544) ให้แนวคิดไว้ว่า จากการที่ได้รับการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดอย่างถี่ถ้วนพบว่า Child Centered ไม่ใช่วิธีสอนหรือวิธีการสอน แต่เป็นหลักการจัดการศึกษาที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนต้องตระหนักในหลักที่ว่า จะทำอะไรให้นักเรียนทุกคนได้รับประโยชน์สูงสุด โดยได้รับสิทธิและโอกาสเสมอกัน ไม่ว่าจะเป็นเด็กทั่วไป เด็กเก่ง เด็กพิการหรือเด็กด้อยโอกาส

วีระเดช เชื้อนาม (2545) ได้กล่าวถึงแนวคิดการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาจากแนวคิดทางการศึกษาของ John Dewey ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของ “การเรียนรู้โดยการกระทำ” หรือ Learning by Doing (Dewey, 1963) อันเป็นแนวคิดที่แพร่หลายและได้รับการยอมรับทั่วโลกมานานแล้ว การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจัดทำนี้ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการเป็น “ผู้รับความรู้” มาเป็น “ผู้เรียน” ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้เท่ากับการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ว่า **อยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าอยู่ที่ผู้สอน** ดังนั้นผู้เรียนจึงเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เพราะบทบาทในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ และจากแนวความคิดดังกล่าวได้ส่งผลให้มีผู้พัฒนาแนวคิดใหม่ๆ ขึ้นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่สนับสนุนแนวคิดพื้นฐานของ John Dewey ทั้งสิ้น เป็นรูปธรรมที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น น่าสนใจและได้ผลมากยิ่งขึ้น แนวคิดของแต่ละท่านได้สนับสนุนหลักการที่ว่า มนุษย์มีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคมได้ ถ้าหากได้รับการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล